

Nr 121.

Av herrar **Carlsson-Frosterud** och **Norsell**, *angående anslagen till driftskostnader vid vissa sjukvårdsanstalter.*

I statsverkspropositionen föreslås under femte huvudtiteln rörande förslagsanslagen till bidrag för driftskostnaderna vid anstalter för obildbara sinnesslöa (punkt 58), anstalter för bildbara sinnesslöa, som icke äro fallandesjuka (punkt 59), epileptikeranstalter (punkt 60), tuberkulossjukvårdsanstalter (punkt 67) och epidemisjukhus (punkt 75) sådan ändring i grunderna för anslagens användning, att driftskostnadsbidraget per patient skulle avsevärt sänkas.

Denna åtgärd synes oss vara i hög grad betänkelig och ägnad att äventyra dels sagda sjukvårdsgrenars normala utveckling, dels våra landstings redan förut hårt ansträngda finanser.

Medicinalstyrelsen har för sin del beräknat här omskrivna anslag till avsevärt högre belopp än Kungl. Maj:t föreslagit och har i fråga om bidragen till driften av tuberkulosanstalter, vilka bidrag redan vid 1923 års riksdag nedprutades, anfört, att en ytterligare sänkning av desamma icke vore möjlig, såvitt landets tuberkulosanstalter skulle kunna drivas på ett fullt tillfredsställande sätt och bliva i stånd att, till bättnad för hela samhället, utan ekonomiska svårigheter fullgöra sin betydelsefulla uppgift. Detta uttalande från den statliga myndighet, som närmast har att vårda och bära ansvaret för vår sjukvård, torde icke böra förbigås utan fastmera utgöra en allvarlig maning att bibehålla de nuvarande anslagen och bidragen till driften av ej blott tuberkulosanstalterna utan jämväl anstalterna för sinnesslövård och epidemivård, vilken senare även den vid 1923 års riksdag fick vidkännas en avsevärd minskning av det statliga driftsbidraget.

Man får nämligen, när fråga är om sänkningar i statsbidragen för omnämnda ändamål, icke förglömma de betydande inverkningskriften krigsåren och den därpå följande ekonomiska depressionen haft och under den närmaste framtiden kommer att hava på de kommunenheter, landstingen och de stora städerna, på vilka det i huvudsak ankommer att jämte staten bära kostnaderna för omförmäld anstaltsvård. Det torde vara allmänt bekant, vilken stark påfrestning särskilt landstingets finanser varit utsatta för under det sista årtiondet, en påfrestning, till vilken i hög grad bidragit de nya och utvidgade arbetsuppgifter, som, delvis på grund av statsmakternas beslut, lagts på landstingen. Det torde i detta hänseende vara tillfyllest att omnämna, hurusom landstingens beräknade utgifter stigit från 18¹/₂ miljoner kronor år

1914 till 94¹/₂ miljoner år 1919, och att landstingsskattens belopp sedan år 1875 stigit nära sju gånger så hastigt som primärkommunernas skattebelopp. Både vår nuvarande och vår förutvarande finansminister hava helt nyligen höjt ett varningens ord i fråga om såväl primärkommunernas som landstingens finanser, framförallt med hänsyn till den stegrade kommunala upplåningen, samt hava därvid med rätta pekat på våra statsfinanser och det skick, vari dessa befinna sig, såsom det mål, varefter kommunerna borde sträva. Landstingen hava trots de starka påfrestningarna ännu så länge bättre än primärkommunerna lyckats bibehålla sin finansiella ställning från tiden före kriget och hava, trots en betydande upplåning, relativt taget, d. v. s. i förhållande till tillgångarna och till den beskattningsbara inkomsten, icke ökat sin skuldbörda. Men var och en, som deltagit i de två senaste landstingsmötena, torde kunna intyga, att sagda resultat nåtts allenast genom iakttagande av den största möjliga sparsamhet med landstingens medel, och genom att, där så låtit sig göra, tillsvidare uppskjuta företag och åtgärder, som vore förenade med kostnader.

Ett belägg för riktigheten av att det för närvarande inom landstingen i mycket stor omfattning bedrives en dylik i och för sig klok uppskovspolitik utgör epidemisjukvårdsfrågans nuvarande läge. Under åren närmast efter epidemilagens tillkomst uppgjorda och av landstingen antagna planer för epidemisjukhusbyggen hava under 1922 och 1923 års landstingsmöten i stor omfattning inhiberats, och Norrbottens läns landsting har för sin del icke sett annan utväg än att hos Kungl. Maj:t anhålla om framställning till 1924 års riksdag, att denna måtte medgiva Kungl. Maj:t att på begäran från landsting och efter prövning av omständigheterna i varje särskilt fall medgiva uppskov utöver den i övergångsbestämmelserna till epidemilagen fastställda tidpunkten för en tid intill 5 år med det fulla och slutliga ordnandet av epidemivården inom vederbörande epidemiområde. Såsom skäl för denna framställning har landstingets förvaltningsutskott huvudsakligen framhållit, huru som under de två senaste åren landstingets utgifter, särskilt för sjukvårdsändamål, undergått en sådan stegring, samtidigt med att skattekraften sänkts, att landstinget icke ansåge sig mäktat att genomföra epidemisjukvårdens ordnande inom den nu lagstadgade tiden. Denna framställning från Norrbottens läns landsting kommer, såsom bebådats i statsverkspropositionen, att resultera i förslag från Kungl. Maj:ts sida till riksdagen om sådan ändring i epidemilagens övergångsbestämmelser, att med avseende å epidemidistrikt, som innefattar landsbygd, föreskrifterna i lagens 18 § första och fjärde styckena icke skola erhålla tillämplighet förrän fem år senare, än nu är stadgat, d. v. s. från och med ingången av år 1933.

En dylik sparsamhets- och uppskovspolitik är under depressionstider utan gensägelse tillräddig och kan också till en viss tid praktiseras utan större risk. Men om i och för sig nödvändiga eller önskvärda landstingsåtgärder på olika områden är från år uppskjutas, så måste ju till slut de intressen och

uppgifter, landstingen äro satta att vårda, bliva lidande, och fråga är, om icke landstingens uppskovspolitik på sina håll redan nu eller snart nog nått bristningsgränsen.

Tydligt är också, att den av Kungl. Maj:t föreslagna bidragsminskningen icke är ägnad att medföra någon verklig besparing för det allmänna, utan allenast en överföring av vissa statsutgifter till landstingen. Därvid bör emellertid ihåggkommas, att de olika landstingens finansiella bärkraft är synnerligen olika, såsom delvis framgår av utdebiteringen, vilken för i år varierar från 1: 24 kronor per 100 kronors beskattningsbar inkomst (i Örebro län) till 2: 80 kronor (i Norrbottens län). En utgiftsökning för landstingen måste sålunda bliva i helt olika grad kännbar i olika län.

Under sådana förhållanden kan det icke vara tillrådligt, att staten minskar sina bidrag till driften vid omförmälda sjukvårdsinrättningar. En sådan bidragsminskning komme nämligen med all säkerhet att medföra antingen en ökning i landstingens redan synnerligen hårt ansträngda budget eller också, att jämväl landstingen i största möjliga omfattning sänkte sina anslag till omförmäld anstaltsvård, varigenom densammes effektivitet skulle i hög grad äventyras. Ett bibehållande eller helst en stegring av statens nuvarande bidrag är däremot motiverad dels såsom en behöflig stimulans för landstingen att göra allt vad på dem ankommer för att om möjligt bibehålla sagda vårdformer vid deras nuvarande standard, dels såsom en lättnad och en utjämning i landstingens skattetryck.

Kungl. Maj:t har motiverat sitt förslag att minska anslagen och bidragen till driftskostnaderna vid de omförmälda sjukvårdsinrättningarna med den nedgång, som skett eller kommer att ske i sagda kostnader, och att sålunda genom förslaget, relativt taget, ingen minskning skulle ske beträffande statens andel i desamma. Oavsett att driftskostnadsberäkningar, sådana som de, varpå denna motivering grundar sig, alltid äro rätt vanskliga, torde i denna punkt vissa andra faktorer böra beaktas.

Såsom erinrades i motioner till 1923 års riksdag, nr 49 i första kammaren och nr 37 i andra kammaren, innebar den ursprungliga planen för fördelningen av de ekonomiska bördorna för *tuberkulossjukvården* mellan staten och landstingen, att stats- och landstingsbidragen skulle vara lika stora. Härutinnan har på grund av höjda byggnads- och driftskostnader en avsevärd förskjutning ägt rum till nackdel för landstingen, varom med avseende på driftskostnaderna de av Kungl. Maj:t anförda procentandelarna för statens bidrag för de olika slagen av anstalter nogsamt vittna. Under sådana förhållanden torde ej den omständigheten, att sagda procentandelar från år 1920 till år 1922 stigit från 22 till 29,4 o. s. v., kunna sägas utgöra bärande motiv för staten att minska sina bidrag till driften vid hithörande anstalter. Att landstingen ej heller i fråga om byggnadskostnaderna numera, relativt taget, erhålla det statsbidrag, som år 1905 ställdes i utsikt, torde nogsamt framgå bl. a. av vissa i dagarna slutförda kostnadsberäkningar för uppförande av

ett centralsanatorium i Norrbottens län. Enligt dessa beräkningar belöper sig totalkostnaden per vårdplats till ej mindre än 6,500 kronor, varav allenast 2,000 kronor kunna erhållas i bidrag från staten.

Vad sålunda anförts beträffande kostnaderna för tuberkulosanstalterna gäller åtminstone delvis även kostnaderna för sinnesslövärd och för epidemisjukvård.

I fråga om landstingens andelar i kostnaden för *tuberkulossjukvård* och *sinnesslövärd* bör vidare, såsom för förstnämnda vårds vidkommande framhölls i oförmälda motioner till 1923 års riksdag, ihåggas, att sagda andelar ytterligare och i avsevärd grad ökats på grund av fattigvårdslagens bestämmelser om ersättning från landstingen till primärkommunerna för viss anstaltsvård åt fattiga patienter. De ersättningsbelopp, som landstingen på grund av dessa bestämmelser utbetalat, hava enligt av svenska landstingsförbundet företagen undersökning utgjort år 1919: 197,978 kronor, år 1920: 2,115,747 kronor, år 1921: 4,688,366 kronor och år 1922: 6,358,621 kronor.

Vad särskilt angår *sinnesslöanstalterna* av olika slag, för vilka ju intet statsbidrag utgår till byggnadernas uppförande, torde dessutom böra framhållas, att, medan statsanslagen för driftskostnaderna vid sagda anstalter alltså sedan år 1920 hållit sig vid ett belopp av 1,250,000 kronor, som nu föreslås skola sänkas till 1,089,000 kronor, så hava landstingens anslag till sinnesslövärderna utgjort för år 1920: 2,366,071 kronor, för år 1921: 3,047,318 kronor, för år 1922: 2,574,197 kronor och för år 1923: 2,643,404 kronor. Det bör också nämnas, att de olika landstingens anslagsbelopp till sinnesslövärderna sinsemellan variera högst väsentligt, och att enstaka landsting under de senaste åren för ifrågavarande ändamål beviljat högst avsevärda summor. Så har t. ex. Värmlands läns landsting just 1923 fått färdig en anstalt för obildbara sinnesslöa vid Ulleberg, vilken dragit en byggnadskostnad av ej mindre än 1,398,000 kronor. Vid de kostnadskalkyler, som gjorts med avseende å driften vid denna anstalt har landstinget utgått från de nuvarande statsbidragen. Besinnas härtill, att det för närvarande råder stor brist å dylika anstalter för obildbara sinnesslöa, och att av medicinalstyrelsen i följande framlagt förslag till uppförande av en statlig anstalt å Hultsfreds lägerplats icke föranlett någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida, så torde det knappast kunna sägas vara välbetänkt att nu sänka statsbidragen till driften av de icke statliga sinnesslöanstalterna.

I fråga om *epidemisjukvården* synes till slut även där speciella skäl föreligga för bibehållande av statens hittillsvarande driftsbidrag åtminstone fram till år 1933. Ty hur nödvändigt än det bebadade uppskovet med landstingens slutliga övertagande av epidemisjukvården är, så kan likväl icke förnekas, att ett dylikt uppskov i och för sig innebär en orättvisa dels mot de landsting, som till åtydnad av lagens nuvarande bestämmelser, redan helt övertagit eller under innevarande år komma att övertaga sagda vård, dels mot de primärkommuner, som på grund av den bebadade ändringen i epidemilagens övergångsbestämmelser allt fortfarande måste ombesörja och bekosta vården i fråga. Denna orättvisa är i själva verket så betydande, att det rent av möjligen

kunde ifrågasättas, om icke statsmakterna hade skyldighet att i samband med beslut om uppskov med epidemilagens tillämpning genom beviljande av särskilda bidrag hålla omförmälda landsting och primärkommuner skadeslösa. I varje fall kan det icke anses riktigt att genom en ytterligare sänkning av bidragen för driften av epidemisjukhus stegra sagda orättvisa.

Med stöd av vad sålunda anförts få vi härmed hemställa,

att riksdagen ville, med avslag på Kungl. Maj:ts förslag om ändring i grunderna dels för de *ordinarie* förslagsanslagen till *bidrag för driftskostnaderna vid anstalter för obildbara sinnesslöa, anstalter för bildbara sinnesslöa, som icke äro fallandesjuka, epileptikeranstalter och tuberkulossjukrårdsanstalter*, dels för det *extra* förslagsanslaget till *bidrag för driften av epidemisjukhus*, uppföra nämnda ordinarie anslag i riksstaten med respektive 427,000 kronor, 665,000 kronor, 95,000 kronor, 2,790,000 kronor och det extra anslaget med 1,200,000 kronor.

Stockholm den 21 januari 1924.

L. J. Carlsson-Frosterud.

A. Norsell.

